

KMETOVALEC.

Glasiló ces. kralj. kmetijske



družbe vojvodstva kranjskega.

Ureduje Gustav Pirc, tajnik družbe.

Izhaja 1. in 15. vsaki mesec. — Udje c. kr. kmetijske družbe dobivajo list brezplačno, a neudje plačajo s poštnino vred 2 glđ. na leto. Naročila naj se pošiljajo c. kr. kmetijski družbi, ali pa dotičnim podružnicam.

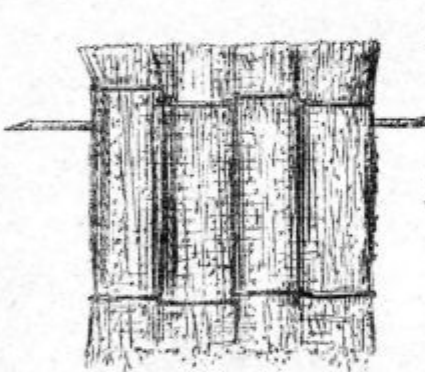
Štev. 21.

V Ljubljani, 1. novembra 1886.

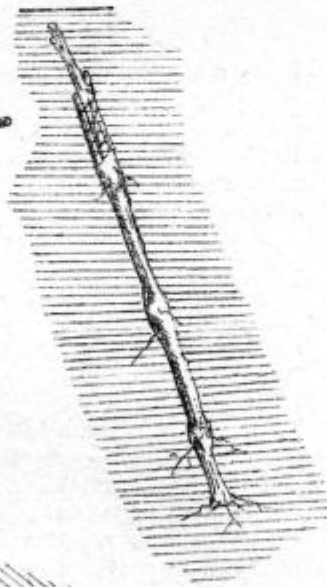
Leto III.

Kako domače vrste trt na ameriške cepiti.

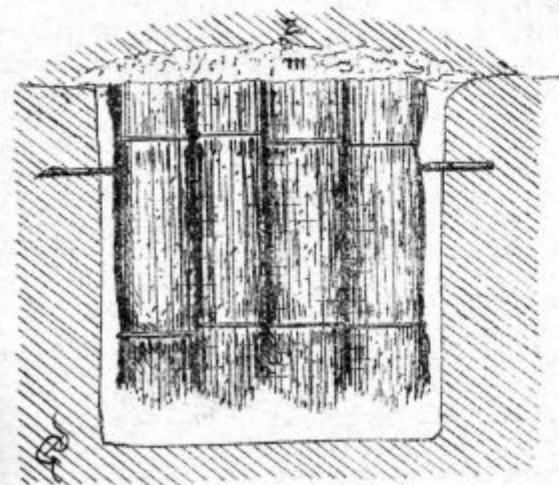
Po predavanji barona Babo-fa o priliki vinarskega kongresa v Bolcanu. Spisal R. Doléne.



Pod 1.



Pod 6.



Pod 2.



Pod 3.



Pod 4.



Pod 5.

Proti trtni uši ali filokseri nimamo ga danes boljšega sredstva, kakor cepljenje domačih sort trte na ameriške, katere uši popolnoma zoperstajajo. No, ameriških trt imamo nekoliko tudi takih, katere, razun da uši zoperstajajo tudi same dobro rodé. Pa to nam malo hasne, kajti nekatere take trte dajejo čudno dišee, prav za prav smrdeče vino; tiste, katere bi pa sicer dobra vina dajala, pa v našem podnebnju grozdja ne dozoriyo (uže celó na Dolenjskem ne).

Nekatere ameriške trte dobrega grozdja imajo vrh tega še to neljubo napako, da se s pomočjo potaknjencev (ključev) le kaj slabo pomnoževati pusté.

Najboljše, to je, trtni uši najbolj zoperstoječe sorte ameriških trt so: riparia souvage, jorkmadeira in solonis. Prva in poslednja ne rodé nič, kajti njih grozdki so k večemu tako veliki, kakor oni grozdíča sv. Ivana (ribizelna) jagod pa še dosti drobnejših; kaj skromnega, toda čuda tamno barvanega soka. Jorkmadeira rodi uže še, ali njeni grozdki so tudi le majhni in — močno dišeči. Vino Jorkmadeira diši ravno tako, kakor one tako zvane izabele ali labruške, katere podvrste je ona. To dobro pa imajo vse tri, da se dajo prav dobro s pomočjo potaknjencev pomnoževati, in da požlahtnitev s cepíči domačih naših vrst prav rade sprejmejo.

Rešitev naše, po trtni uši uže napadene trtoreje obstoji torej za zdaj v tem, da si preskrbimo ključev navedenih ameriških trt, ter da jih po najpraktičnejšem načinu ukorenímo ter požlahtnimo. Ukoreníčenje in požlahtnitev ob enem vrši se pa po Babotovem načinu, po katerem je on do 100% vspeha dosegel, tako-le:

Ameriški ključí povežejo se meseca marca po sto komadov skupaj, v butarice, na obeh koncih povezane. Pri poveznji butaric paziti se mora na to, da pridejo vsi spodnji ali debelejši konci ključev lepo v eno ravno plan ali plosko. Tako povezane butarice natakne se pod spodnjo vezjo (beko, vrbo, trto) na ošpičeni kol, kakor nam to podoba 1. kaže.

Natakne butarice obesi se na to tako globoko in široko jamo v zemljo, da pridejo njih spodnji debelejši konci, tikoma površju zemlje; torej tako, kakor to podoba šte. 2. kaže. Da se ne sme tako jamo v svetu napraviti, v katerem se voda nabira, razumi se samo o sebi. Na take narobe obrnjene ključé dene se vlažnega stlačenega mahu, kako dobro dlan na debelo, v podobi 2. zaznamvuje mah črka m, in vrh mahú pa še za eno péd na debelo zemlje z. V 12 do 14 dneh zaženejo ključí vse polno klic, to je, belih, nežnih, pa jako krhkih koreninic v mah. Kakor hitro se je to zapazilo, vzame se ena butarica ven, ter se z spodnjim koncem, na katerem so klice, v škat vode postavi. To de.o je zaradi tega potrebno, da klice na zraku ne zarujave, ker sicer bi ključí ne rastle. V škafo stoječa butarica se razveže, in ključ za ključem ven vzame ter ročno v drugi škafo vode vtakne, v katerem se požlahtni. — Požlahtni se pa ključ kaj prosto tako, kakor nam to podoba 4. kaže. Mesto požlahtnitve ovije se s koščekom svinčenega ali cinkastega papirja (Bleiplaquet, to je takega, v kakoršnega se tudi fino milo (žajfa) zavija. vrh svinčenega papirja umesti se pa trdna vez. Najboljša vez je ona iz rafje-lika (Rafja Bast), namočenega v raztopljini bakrenega vitriola. To za to, da v zemlji prehitro ne segnje.

Požlahtnuje se ključé tudi lahko še na tretji jako priporočljiv način, katerega nam podoba 5. kaže in ki se angleško kopuliranje imenuje.

Kedar je en škafo požlahtnenih ključev poln, se vzame ter tje nese, kjer se misli ključé v namen uko-

reníčenja v zemljo spraviti, torej v trtnico. Za trtnico izvoliti se mora kar le mogoče rahel, torej peščen svet. V trtnici vložé se požlahtneni ključí tako v zemljo, kakor nam to podoba št. 6. *) kaže, namreč povšev, toliko globoko, da pridejo najvišja oka cepíčov še za kaka 2 centimetra pod zemljo. Tako obravnavani ključí se tako radi ukoreníyo, ter cepíči na njih tako radi primejo, da se doseže kakor uže rečeno, do 100% povoljnega vspeha. Čez leto ali še boljši čez dve leti se še tako zadobljene trte v vinogradih presaditi zamorejo. Samo še na nekaj gre pri tem opozoriti, in to je sledeče: Ameriške trte imajo veliko drobnejše mladike, kakor pa domače. Za požlahtnenje po navedenih treh načinih treba je drobnih cepíčov, to je, najboljše, ne debelejših memo podlag, to je, ključev. No, za tako tanjke cepíče domačih sort trt zadobiti, postopa pa tako-le: V trtnico vložé se tudi ključí domačih vrst brez vse požlahtnitve, in te dajejo potem v drugem, tretjem itd. letu polno, ravno za prav debelih cepíčov. Da taki ključí svojo dolžnost tem gotovejši izpolnijo, se jim pri vlaganji v trtnico tudi lahko pognoji.

Živinoreja na Kranjskem.

Spisal Fr. Povše.

(Dalje).

Pa o tem bi moral toliko v dokaz pisati, da bi prekoračil namen mojega spisa, s katerim želim le pokazati posameznim okrajem naše domovine, da skušajo zboljšati, kar je najnujnejšega in potrebnjšega.

Nadalje vidimo iz navedene tabele, da odpade na Kranjskem 24·7 odstotkov od svote govedí na vprežno živino, to je, na vole. Najmočnejši je ta odstotek na Dolenjskem z 30·9%, najmanjši pa na Gorenjskem z 19·1%, kjer opravljajo toliko poljska dela, kakor tudi prevožno blaga večinoma konji, katerih posebno v okraju radoljskem, po Bohinjskem dokaj redé. Okraj radoliški ima le 9% volov, zato pa največ konj. Na Notranjskem ima okraj loški največi odstotek volov, to pa tudi odtod prihaja, ker imajo v obloški pokrajini navado, da kupujejo suhe vole iz drugih krajev, katere potem bolje izredijo ter sposobne pripravijo za tržaške mesarje, ki v ta okraj pogostoma prihajajo kupovat vole za mesnice. Tudi je v tej pokrajini dokaj volov potrebnih za izvožnjo obilnega lesa iz ondotnih gozdov do železnice.

Iz tretje rubrike pa zamoremo razvideti, da se Kranjska močno peča z odrejevanjem mlade živine, ker od skupnega števila govedí odpade 36·4% na mlado živino. Najbolj se pečajo z odrejevanjem mlade živine sledeči okraji: Vrhnika z 84%, Kranjska gora z 47%, Ribnica z 43%, Trebno z 40%, Brdo z 39%, Litija z 39%, Kamnik z 38%. Kranj z 38%, Loka z 38%. Izredno močna je tedaj spodreja mlade živine v vrhniškem okraju, kjer boljši gospodarji večinoma vsa teleta privežejo za spodrejo in tudi še celó dokupujejo od drugih krajev mlado živino za nadaljno odrejo. Razkazanih je 105 mladih volíčov na vsakih 100 doraslih ali vprežnih volov. Sploh se naša dežela v odrejevanji volov odlikuje, vsaj pa tudi naši sosede v Primorskem vedó za to in so naši najboljši kupci za vole, katerih odnot doma posebno nekateri okraji kaj malo izpodrejšajo, kakor nam morejo to sprícati sledeče statistične številke: okraj tominski ima od skupnega števila govedí le 4·8% volov, okraj bovški celó le 0·27%, kanalski 19%. Sežana 28%. Prav tako je od skupnega števila govedí mlade živine, na priliko v okraju ajdovskem 18%, goriškem 13%, Sežani 10%, bovškem 20%.

Dokaj se pečajo z izpodrejevanjem volov še sledeči okraji: Zatičina, Ribnica, Lašče z blizo enako množino, kakor vrhniški kraj (nad 100%), brdski z 79%, Litija z 67%, prav tako Trebno in Mokronog; Kranjska gora in Tržič z 62%, Senožeče z 61%, Radeče z 57%, Postojna z 52%, Kamnik z 50%, Loka z 47%, Lož z 45, Radolica z 43%, Kočevje z 41% itd.

Nekoliko manjše je število mladih krav ali telic, katerih je 33% od skupne svote govedi. Najbolj se še pečajo z izpodrejevanjem telic — krav okraji: Vrhnik z 105, Kranjska gora z 48%, Lašče z 40%, Ribnica z 40, Radeče z 40%, Mokronog z 39%, Litija z 37%, Krško z 38%, Trebno z 38%, Rudolfovo z 36%, Brdo z 36%, najmanj pa okraji: Lož z 22%, Postojna z 20%, Bistrica z 16%.

Prav iz teh števil pa moremo sledeče izvajati in spoznavati, koliko govedi (mladih volov in krav) more naša dežela vsako leto oddati tujim kupcem.

Računi se navažno, da je treba 50% mladih voličev za vedno nadomestilo starejih vprežnih volov in 30% telic za vedno nadomestilo starih krav.

Pokrajina I. ali Gorenjska ima 39.532 krav. Za redno nadomestilo treba je 30%, torej 11.859 glav, volov pa ima 17.969 glav, za te treba je 50% za redno nadomestilo, torej 8984 "

torej skupno 20.843 glav,
od mlade živine, katere pa ima ta pokrajina 35.501 "
tako da preostaje za odprodajo 14.656 "

Pokrajina II ali Dolenjska šteje krav 29.040 glav,
za te 30% nadomestilo, torej 8712 "
volov pa 27.015 glav,
za te 50% nadomestila, torej 13.507 "

skupno za nadomestilo 22.219 glav,
od skupne svote mlade živine, katere ima ta pokrajina 31.069 "
tako, da tudi tej pokrajini preostajo za odprodajo na leto 8850 "

Pokrajina III. ali Notranjska šteje 17.800 krav, za te 30%, nadomestila torej 5364 "
volov pa 10.658, za te 50% nadomestila, torej 5329 "

skupno za nadomestilo 10.693 glav,
od skupne svote mlade živine, katere ima ta pokrajina 19.267 "
tako, da preostaje za odprodajo še 8.584 "
(Dalje priložiti)

Imenik gospodarjev,

ki so dobili darila za lepo svojo goved na pokrajinski razstavi goveje živine v Kranji dne 4. oktobra 1886.

Dobili so premije:

Za bika izvirnega rodú:

Edvard Urbantschitsch, grajščak Preddvorom,
Simon Jereb iz Spodnjega Bernika,
Anton Burgar iz Hraša,
Franc Kušar iz Drage, in
Jakob Molj iz Voklega.

Za bika domačega rodú:

Edvard Urbantschitsch, grajščak Preddvorom,
Luka Šmid iz Gašteja,

Janez Strupi iz Čirčič,
Janez Bilban iz Toplic, in
Janez Jerala iz Tacena.

Za telice izvirnega rodú:

Tomaž Kapovec iz Visokega in
Lorenč Kavčič iz Medvod.

Za telice domačega rodú:

Matevž Kristan iz Sela, in
Josip Grašič iz Glavnika.

Za krave izvirnega rodú:

Luka Pavlič iz Spodnjega Bernika, in
Janez Kalan iz Škofje Loke.

Za krave domačega rodú:

Janez Vidmar iz Zaloga, in
Anton Jerala iz Hraša.

Za lepe telice dobili so premije, koje je podaril gospod grajščak Edvard Urbantschitsch, ti-le gospodarji iz preddvorske občine:

Mat. Arh iz Mač,
Josip Lombard iz Spodnje Bele in
Janez Zaplotnik iz Št. Jakoba.

Imenik gospodarjev,

ki so kupili plemensko goved, nakupljeno z državno podporo

Muricodolsko goved dne 23. septembra 1886 v Postojni:

Podružnica c. kr. kmetijske družbe v Vipavi 2 bika.

Podružnica c. kr. kmetijske družbe v Postojni 2 bika.

Josip Marc iz Planine nad Vipavo,
Anton Trenetič iz Senožeč, in
Leopold Dekleva iz Buj po 1 bika,
Josip Dekleva iz Postojne 3 telice

Belansko goved 2. oktobra 1886. v Lescah:

Anton Trevn iz Jesenic 2 bika,
Andrej Presel iz Lepenc,
Mat. Barle iz Luž,
Mat. Brence iz Poljan.

Franc Legat iz Lesec, in
Tomaž Odar iz Stare Fužine, vsak po enega bika.

Telice so pa kupili:

Janez Wucherer iz Lesec,
Anton Treun iz Jesenic,
Franc Legat iz Lesec, in
Mat. Barle iz Luž.

Družbeni novičar.

Seja glavnega odbora c. kr. kmetijske družbe dne 3. oktobra 1886.

Seji predseduje družbeni predsednik gosp. Gustav grof Thurn, navzoči so pa gosp. Josip Fridr. Seunig, družbeni podpredsednik in odbornik gg.: Kastelic, Lenarčič, Povše, Robič, Wurzbach, Witschl in tajnik Gustav Pirc.

Gospod predsednik grof Thurn javi zbranemu odboru, da je zastopal c. kr. kmetijsko družbo pri letošnjem zborovanji krajsko-primorskega gozdarskega društva ter da je pri omenjenem zborovanji naglašal važnost gozdarstva za splošno deželno kulturo, ter

prosil, na to delati, da se godi izvrševanje gozdnih postav kolikor moč na malo oviro poljedelstvu.

Vsled nekega privatnega vprašanja sklene se, diplomatsko takso na vsaki način zahtevati, ker je plačevanje te takse po pravilih določeno.

Zahteva glavnega odbornika gosp. J. Lenarčiča, da se razjasni razmera, v katerem stoji družba s založništvom „Kmetovalca“, dovede glavni odbor do tega, da prevzame celo reč v pretresavanje odsek za splošne reči.

Odseku za splošne reči naroča se poročati v prihodnji seji o razredbi prostorov na podkovski šoli ter v razmerah na živinozdravnišnici.

Predlog glavnega odbornika g. Lenarčiča, da se prosi deželni odbor, na to delati, da omeji ali pa popolnem odpravi čas, v katerem ni dovoljeno, divje goble streljati, oddá se v poročanje odseku za splošne stvari.

Vodja R. Dolenc ponudi glavnemu odboru v založništvo svoj rokopis o sadjarstvu. Stvar izroči se v poročanje odseku za sadjarstvo.

Dovoli se J. Maurerju iz Plešiče, da plača svoj dolg kmetijske družbe takoj brez napovedbe nazaj.

Odbor za obdelovanje močvirja javi, da je namerovana enketa za nedoločeni čas preložena.

Vis. c. kr. deželna vlada želi imeti mnenje glavnega odbora o programu in o stroških tečajev za požahnjevanje trt, ki jih misli napraviti v krajih, kjer se uže nahaja trtna uš.

Občini Želimlje ne usliši se njena prošnja za podporo sadjarstva.

Tajnik Gustav Pirc poroča, da je glavni odbor zastopal pri javni izkušnji učencev na vinarski šoli na Slapu é. gospod vipavski dekan Erjavec.

Na novo je v družbo sprejet gospod Ignacij Fock, milar in posestnik v Kranji.

Naznanilo in razglas.

Novo šolsko leto na podkovski šoli ljubljanski se prične 1. dne januarja 1887. leta.

S podukom v podkovstvu združen je tudi nauk o ogledovanju živine in mesa. Kdor želi biti sprejet v podkovsko šolo, mora se izkazati:

1. S spričevalom, da se je pri kakem kovaču za kovaškega pomočnika izučil;
2. z domovinskim listom;
3. s spričevalom svojega župnika ali župana, da je poštenega obnašanja, in
4. da zna brati in pisati slovensko.

Revni učenci zamorejo tudi dobiti štipendijo po 60, oziroma 50 forintov.

Prosilci za štipendijo imajo predložiti:

1. ubožni list,
2. spričevalo poštenega obnašanja, in
3. potrdilo, da so uže dve leti za kovaške pomočnike delali. Prošnje z dotičnimi spričevali imajo poslati vsaj do 15. decembra glavnemu odboru c. kr. kmetijske družbe v Ljubljani.

Šola traja do konca junija 1887. leta. Kdor preskušnje dobro prestopi, more po postavi od 1873. leta patent podkovskega mojstra dobiti, ker sedaj brez preskušnje nihče ne more postati kovaški mojster. Nauk v tej šoli je brezplačen, vsak učenec ima skrbeti le za to, da si za šolski čas oskrbi živež in stanovanje ter potrebne šolske knjige. Stanovanje dobijo učenci za majhno plačo v šolski hiši.

Učenci naj se oglašé vsaj dva dni pred šolskim začetkom v podkovski šoli na spodnjih Poljanah.

Ker je po slovenskih deželah še zmirom premalo v podkovstvu izučenih kovačev in zdravnikov kopitnih bolezní, pa tudi premalo izurjenih ogledovalcev živine in mesa, toraj naj bi županstva svojo skrb obračala v to, da dobi vsaka občina vsaj enega dobrega kovača in ogledovalca živine in mesa.

Grof Thurn-Valsassina,

prevodnik c. kr. kmetijske družbe kranjske.

Dr. Karol vitez Bleiweis.

časni vodja podkovske šole.

Naznanilo.

Skušnje na tukajšnji podkovski šoli vršile se bodo dné 27. in 28. decembra t. l., in sicer: 27. decembra skušnja iz podkovstva za kovače, kateri niso obiskavali podkovske šole, 28. decembra pa za učence podkovske šole iz podkovstva in ogledovanja klavne živine in mesa. Kovači, kateri se hočejo podvreči tej skušnji, naj se oglašé pri podpisnem vodstvu do 15. dne decembra t. l.

Vodstvo podkovske šole v Ljubljani
dné 27. oktobra 1886.

Dr. Karol vitez Bleiweis.

Tržne cene.

V Kranji, 2. novembra 1886.

Na današnji trg je došlo 99 glav goveje živine in 334 prešičev.

	gl.	kr.		gl.	kr.
Pšenica, hektol.	6	82	Ajda, hektol.	4	35
Rež,	5	36	Slama, 100 kil	1	80
Oves	2	92	Seno,	2	10
Turšica	5	36	Špeh, fr. kila	—	52
Ječmen	5	20	Živi prešiči, kila	—	—

V Ljubljani, 30. oktobra 1886.

Povprečna cena.

	Trg		Magaz.			Trg		Magaz.	
	gl.	kr.	gl.	kr.		gl.	kr.	gl.	kr.
Pšenica, hektol.	6	66	7	58	Sur. maslo, kila	—	85	—	—
Rež	4	87	6	30	Jajca, jedno	—	3	—	—
Ječmen	4	22	5	—	Mleko, liter	—	8	—	—
Oves	2	92	3	10	Gov. meso, kila	—	64	—	—
Soršica	—	—	6	60	Telečje meso,	—	58	—	—
Ajda	3	90	4	95	Prešič. meso,	—	58	—	—
Proso	4	55	5	—	Koštrun	—	30	—	—
Koruzna	4	71	5	30	Kuretina, jedna	—	45	—	—
Krompir, 100 kil	2	59	—	—	Golobje, jeden	—	18	—	—
Leča, hektoliter	9	—	—	—	Seno, 100 kil	2	68	—	—
Grah	9	—	—	—	Slama,	2	68	—	—
Fizol	10	—	—	—	Drva, trde, sež.	6	40	—	—
Gov. mast, kila	1	—	—	—	" mehke,	4	20	—	—
Svinska mast	—	68	—	—	Vino, rud., 100 l.	—	24	—	—
Špeh, fr.	—	64	—	—	" belo,	—	20	—	—
" prek. "	—	70	—	—					